

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАРУДНА НАТАЛІЯ ЯРОСЛАВІВНА

УДК 657.658.7(663.4)

ОБЛІК І АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі обліку у виробничій сфері в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Крупка Ярослав Дмитрович,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри обліку у виробничій сфері

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мних Євген Володимирович,
ДВНЗ «Київський національний торговельно-
економічний університет»,
завідувач кафедри фінансового аналізу і контролю

кандидат економічних наук, доцент
Пугаченко Ольга Борисівна,
Кіровоградський національний технічний університет,
доцент кафедри аудиту та оподаткування

Захист відбудеться «28» листопада 2013 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий «25» жовтня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. Я. Омецінська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах господарювання все частіше висловлюються пропозиції щодо необхідності ведення обліку витрат на підприємстві за окремими процесами діяльності з метою формування інформації про їх результативність та ефективність. Досягнення поставленої мети можливе шляхом побудови системи процесного обліку, що сприятиме: формуванню інформації про витрати й результати діяльності за окремими процесами кругообігу ресурсів; аналізу ефективності використання цих ресурсів; формуванню системи трансфертного ціноутворення в процесно-орієнтованій системі управління.

Початковим та одним з найбільш важливих етапів виробничої діяльності підприємств, зокрема й у пивоварній промисловості, є процес постачання. Враховуючи основні тенденції діяльності підприємств галузі як в обсягах виробництва пива, так і на сировинному ринку основних матеріальних цінностей, доцільно організувати внутрішні та зовнішні матеріальні потоки, створити для цього фінансове та інформаційне забезпечення таким чином, щоб мінімізувати сукупні витрати. Для вирішення цього завдання необхідно побудувати схему інформаційного забезпечення процесу постачання відповідно до запитів менеджерів шляхом налагодження системи обліку і відповідної аналітичної обробки даних, яка відображає досліджуваний процес у його найсуттєвіших елементах.

Теоретичні та практичні питання щодо обліку й аналізу процесу постачання матеріальних цінностей у різні часи досліджували такі вчені у сфері бухгалтерського обліку: А. Г. Богач, З. В. Гуцайлюк, З.-М. В. Задорожний, М. О. Данилюк, Я. Д. Крупка, Ю. А. Кузьмінський, М. В. Кужельний, Є. В. Мних, А. А. Пилипенко, О. Б. Пугаченко, М. С. Пушкар, П. Л. Сук, В. Г. Швець; логістики: М. Г. Гиря, Є. В. Крикавський, М. А. Окландер, Г. А. Семенов; менеджменту: Л. Д. Забродська, К. Н. Лебедев, М. М. Мартиненко, З. Є. Шершньова; економічної теорії: Дж. Коммонс, Р. Коуз, А. Файоль та інші. Аналіз праць науковців свідчить про досягнення значних позитивних наукових результатів з досліджуваних проблем. Проте ще не вирішеною залишається низка теоретико-практичних питань, що стосуються взаємозв'язку в системі обліку операцій постачальницького, логістичного та трансакційного напрямів, формування та подальшого списання витрат за різними рівнями капіталізації, аналіз ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємств, зокрема й у пивоварній галузі.

Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи, підтверджує її актуальність, дало змогу визначити мету, завдання та основні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету за темами: «Теоретико-методологічні основи та практичні аспекти формування та реалізації облікової політики на макро- та мікрорівнях» (номер державної реєстрації 0111U001035), «Дослідження і розробка теорії, методології, технології та організації обліку, аналізу і аудиту активів, зобов'язань та господарських процесів у підприємствах, закладах» (номер державної реєстрації 0106U012532), «Дослідження та гармонізація системи бухгалтерського обліку і контролю як інформаційного ресурсу

для менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U010354). У межах цієї наукової роботи розроблено теоретичні та методичні положення обліку процесу постачання. Окрім того, в рамках комплексної теми дослідження кафедри обліку і аудиту Дніпропетровського університету імені А. Нобеля «Теоретико-методологічні засади розробки та впровадження інноваційних систем обліку, аналізу і аудиту ефективного розвитку підприємств» (державний реєстраційний номер 0110U000203) розроблено методику аналізу ефективності процесу постачання на пивоварних підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу процесу постачання матеріальних цінностей на пивоварних підприємствах з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності.

Для досягнення зазначеної мети визначені такі *завдання*:

- уточнити економічну сутність процесу постачання у контексті застосування традиційного, логістичного та трансакційного підходів до його організації;
- виявити зв'язок та місце в системі обліку логістичних, трансакційних та постачальницьких витрат у пивоварних підприємствах;
- дослідити сутність та повноту обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання матеріальних цінностей у пивоварній галузі;
- проаналізувати вплив галузевої специфіки на побудову системи обліку процесу постачання та обґрунтувати структуру витрат при його здійсненні;
- дати критичну оцінку порядку відображення в системі обліку разових витрат та витрат періоду, що мають місце у процесі постачання на пивоварних підприємствах, з метою більш об'єктивного їх розподілу;
- дослідити структуру та особливості організації обліку транспортно-заготівельних і складських витрат у пивоварінні, спричинених сезонністю заготівлі сировини та виробництва продукції;
- обґрунтувати доцільність використання інформаційних технологій в організації обліку процесу постачання та окреслити переваги й недоліки використовуваних на пивоварних підприємствах спеціальних програмних продуктів;
- розробити основні блоки та схему послідовності проведення аналізу процесу постачання з метою підвищення його ефективності на пивоварному підприємстві;
- побудувати комплексну модель стратегії ресурсного забезпечення пивоварних підприємств на основі наявної обліково-аналітичної інформації.

Об'єктом дослідження є процес постачання матеріальних цінностей та його інформаційне забезпечення на пивоварних підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань організації та методики бухгалтерського обліку і здійснення економічного аналізу процесу постачання матеріальних цінностей на пивоварних підприємствах.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених у дисертаційній роботі завдань використано такі методи та прийоми: діалектичний метод, історичний та логічний підходи – при дослідженні інформаційних потреб менеджменту в облікових й аналітичних даних у контексті розвитку концепцій управління процесом постачання. При розкритті сутності та змісту категорій «постачання», «придбання», «заготівля», «матеріально-технічне забезпечення» застосовувалися методи теоретичного узагальнення: аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння,

аналогія, абстрагування. Метод причинно-наслідкового зв'язку, абстрактно-логічний та метод групування використовувалися для визначення об'єктів і елементів облікової та цінової політики підприємства при співпраці з вітчизняними та зарубіжними постачальниками; метод порівняння – при проведенні аналізу процесу постачання; графічний – для прогнозування показників при побудові моделі стратегії ресурсного забезпечення.

Інформаційною базою дослідження виступають праці вітчизняних та зарубіжних вчених; міжнародні та національні нормативно-правові акти з питань організації бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, аналітичної обробки інформації; бухгалтерська і статистична інформація пивоварних підприємств; довідкові та інформаційні видання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретичних, методичних, організаційних положень та практичних рекомендацій щодо формування в системі обліку й аналізу інформації з підготовки і здійснення трансакційних, логістичних та інших операцій постачальницького характеру з використанням процесного підходу для прийняття управлінських рішень у пивоварних підприємствах. Під час дослідження одержано результати, для яких характерна така наукова новизна:

вперше:

- сформовано базову, динамічну та комплексну моделі стратегії ресурсного забезпечення пивоварного підприємства з використанням системи обліково-аналітичних показників, що враховують умови мінімізації витрат й максимізації прибутку, із застосуванням обмежень та вимог логістичних концепцій щодо визначення оптимальних розмірів та періодичності замовлень. На їх основі побудовано структурно-логічну схему обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання в пивоварній галузі, яка дозволяє приймати ефективні управлінські рішення з метою регулювання взаємовідносин з постачальниками, а також у сфері власного виробництва матеріальних цінностей, що необхідні для здійснення статутної діяльності;

удосконалено:

- класифікацію витрат на постачання з виокремленням додаткових класифікаційних ознак, а саме їх поділу за економічним змістом (логістичного і трансакційного характеру та інші постачальницькі витрати) та ступенем капіталізації витрат (капітальні вкладення у розробку свердловин для видобування води, капіталізовані витрати у запасах, відстрочені капіталізовані витрати на обслуговування свердловин та на утримання угідь для вирощування ячменю, витрати періоду на утримання апарату постачання);

- порядок формування та відображення в системі аналітичного й синтетичного обліку транспортно-заготівельних і складських витрат з урахуванням галузевих особливостей пивоварних підприємств, а саме сезонності придбання деяких видів вхідних матеріальних цінностей та створення для них специфічних умов зберігання;

- структуру витрат на постачання пивоварного підприємства шляхом об'єднання їх у групи, що знаходять своє відображення на відповідних рахунках: 15 «Капітальні інвестиції» (в частині витрат на розробку свердловин для видобування води), 39 «Витрати майбутніх періодів» (відстрочені витрати на утримання свердловин,

земельних угідь), 23 «Виробництво» (витрати допоміжних виробництв на забезпечення матеріальними цінностями, що виготовляються власними силами, наприклад, солод), 93.1 «Витрати на забезпечення постачання» (на утримання відділу постачання), 20 «Виробничі запаси» (транспортно-заготівельні та складські витрати);

дістало подальший розвиток:

– визначення процесу постачання як комплексу функціональних операцій для забезпечення систематичної статутної діяльності підприємства необхідними предметами й засобами праці, що передбачає обов'язкову наявність у процесі постачання функціональних операцій, послідовне виконання яких призведе до безперервної діяльності підприємства, визначеної установчими документами;

– методика аналізу ефективності процесу постачання матеріальних цінностей, котра сприятиме вирішенню чотирьох блоків взаємопов'язаних завдань, а саме: аналізу інформації про постачальників та ринок необхідних матеріальних цінностей; аналізу забезпеченості матеріальними цінностями; аналізу складського господарства та дотримання нормативів при зберіганні матеріальних цінностей; моделювання стратегії ресурсного забезпечення підприємства;

– облікова політика щодо відображення операцій матеріально-технічного забезпечення в системі обліку з акцентуванням уваги на необхідності врахування галузевих особливостей діяльності пивоварних підприємств та цінової політики у взаємовідносинах з постачальниками;

– використання в єдиному комплексі сучасних стандартних («1С») та спеціально розроблених для пивоварної галузі («Мелвіс») програмних продуктів для документального супроводу в системі обліку функціональних операцій процесу постачання з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання прикладних рекомендацій щодо вдосконалення обліку й аналізу процесу постачання як у науково-дослідницькій сфері (для подальшого застосування процесного підходу до побудови облікової парадигми нового типу, в основу якої покладено облік витрат за процесами та видами діяльності), у сфері бухгалтерського обліку (для удосконалення аналітичного обліку та відображення в регістрах витрат на постачання), так і в навчальному процесі (при підготовці навчальних матеріалів з курсів «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік», «Економічний аналіз», «Логістика» тощо (довідка № 126-26/1435 від 16.05.2013 р., видана ТНЕУ).

Основні положення та практичні рекомендації впроваджено у діяльність філії ПАТ ПБК «Славутич» «Львівська пивоварня» (довідка № 29/03-2012 від 14.03.2012 р.), ТДВ «Мукачівський пивоварний завод» (довідка № 117 від 8.02.2013 р.), ПрАТ «Тернопільський пивзавод «Опілля» (довідка № 921 від 26.09.2012 р.) та ТОВ «Микулинецький Бровар» (довідка № 727 від 6.06.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійно виконаного наукового дослідження. Наукові результати й розробки, висновки та пропозиції, що містяться в дисертаційній роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження доповідались, обговорювались й отримали позитивну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Комплексна статистична оцінка управлінської та господарської діяльності» (м. Хмельницький,

2006 р.); «Формування інформаційних ресурсів для менеджменту» (м. Тернопіль, 2006 р.); «Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України» (м. Тернопіль, 2007 р.); «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Луцьк, 2008 р.); «Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія і практика» (м. Тернопіль, 2008 р.); «Сутність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив» (м. Київ, 2009 р.); «Учетно-аналитические инструменты прогнозирования экономической безопасности инновационного развития территорий» (м. Астрахань, Російська Федерація, 2010 р.); «Фінансова система держави: проблеми і перспективи розвитку» (м. Київ, 2011 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації», (м. Тернопіль, 2011 р.); «Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління» (м. Львів, 2011 р.); «Імплементация Податкового кодексу України в умовах реформування вітчизняної економіки» (м. Тернопіль, 2011 р.); «Dynamica naukowych badan – 2012» (м. Перемишль, Польща, 2012 р.); «Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку» (м. Одеса, 2012 р.); «Наука і її ефективність» (м. Горлівка, 2012 р.); «Економічні теорії як основа розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та контролю» (м. Житомир, 2012 р.); «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Харків, 2012 р.); «Стан та перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (м. Тернопіль, 2012 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи викладено у 26 наукових працях загальним обсягом 8,6 д. а., з яких: 1 монографія у співавторстві (авторові належить 0,94 д. а.), 8 одноосібних праць, у котрих опубліковані основні наукові результати (обсягом 4,48 д. а.), 17 публікацій апробаційного характеру (обсягом 3,18 д. а.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 190 сторінок друкованого тексту. Робота містить 23 таблиці на 14 сторінках, 36 рисунків на 18 сторінках та 23 додатки на 62 сторінках. Список використаних джерел налічує 255 найменувань і займає 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретико-методичні основи обліку та аналізу процесу постачання і трансакційних операцій» досліджено економічну сутність процесу постачання матеріальних цінностей, подано інтерпретацію логістичних і трансакційних витрат та визначено їх місце у процесі постачання, охарактеризовано обліково-аналітичне забезпечення управління процесом постачання у пивоварній галузі.

Суть процесу постачання полягає у здійсненні комплексу функціональних операцій для забезпечення статутної діяльності підприємства необхідними ресурсами. Функціональними операціями постачання, послідовне виконання яких забезпечить виробничий процес необхідними матеріальними цінностями, є: визначення потреби в ресурсах; укладання договорів на забезпечення цієї потреби та замовлення відповідних партій; цінова політика підприємства щодо придбання матеріальних цінностей (базується на врахуванні місця та ролі ціни в наявній стратегії постачальницької діяльності фірми, рівня пропозицій на ринку постачання, впливу посередницьких послуг на собівартість отримуваних цінностей та витрат на

постачання); транспортування; зберігання; доведення матеріальних цінностей до стану, в якому їх можна використовувати у виробництві; визначення собівартості придбаних матеріальних цінностей; передача їх безпосередньо у виробництво; розрахунки з постачальниками; формування витрат процесу постачання та подальше їх списання з використанням різних рівнів капіталізації витрат. Перелік матеріальних ресурсів, що надходять на пивоварні підприємства для ведення статутної діяльності, надзвичайно великий. Найбільшу питому вагу в процесі постачання займає забезпечення діяльності основними засобами, малоцінними предметами, інвентарем, сировинними і матеріальними ресурсами і т. д.

У ході здійснення названих операцій виникає ряд витрат, які необхідно структурувати. З врахуванням специфіки діяльності пивоварних підприємств запропоновано ввести додаткові класифікаційні ознаки, а саме: за економічним змістом, за ступенем капіталізації витрат та їх відображенням на рахунках бухгалтерського обліку (на рис. 1 вони позначені *).

Рис. 1. Класифікація витрат на постачання

Крім того, розроблено класифікацію витрат на постачання з точки зору мікрота макроекономіки, економічної теорії, логістики, теорії трансакційних витрат, бухгалтерського обліку та інших, виокремлено спільні елементи та відмінні риси у структурі і порядку формування витрат на постачання, логістичних та трансакційних витрат.

Обґрунтована необхідність виокремлення в системі обліку і звітності трансакційних та логістичних витрат. В останні періоди їх частка у складі постачальницьких витрат постійно зростає, що пов'язано з розширенням ринків сировинних ресурсів, поглибленням внутрігалузевої та міжгалузевої кооперації, ускладненням взаємовідносин та посиленням юридичної відповідальності учасників виробничого процесу. З іншого боку, аналізуючи величину витрат на постачання (наприклад, за періодами, постачальниками, видами матеріальних цінностей тощо), є можливість отримати нову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень. Особливо актуальним є це питання для пивоварної галузі, оскільки організація постачання в ній має ряд особливостей, серед яких головними є сезонність заготівлі сировини та нерівномірність виготовлення і споживання продукції.

Важливими особливостями щодо управління процесом постачання в цій галузі є також можливість самостійного видобування води із власних свердловин, виготовлення солоду та дріжджів, вирощування ячменю, як альтернативи придбання цих запасів у постачальників. Крім того, використання ПЕТ-пляшок вимагає наявності на підприємстві спеціальних установок для доведення преформ (заготовок) до необхідних розмірів замість придбання готових поліетиленових пляшок чи скляної тари. У підсумку усі понесені витрати процесу постачання повинні бути відображені в системі обліку, згруповані на відповідних рахунках та у подальшому списані з використанням різних рівнів їх капіталізації. Для пивоварної промисловості характерним є те, що її готова продукція вважається харчосмаковим, а не харчовим продуктом. Тому кількість виготовленої продукції не регламентується законодавчо, відсутні нормативи споживання, як для інших галузей харчової промисловості. Це накладає свій відбиток на планування виробництва, визначення потреби у пиві та у вхідних матеріальних цінностях. Також, оскільки готова продукція (пиво) має обмежений термін зберігання, то система постачання повинна орієнтуватися не лише на виробничу та збутову програми, а й враховувати чинники можливих обсягів споживання.

З урахуванням зазначених особливостей побудовано структурно-логічну схему обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання в пивоварній галузі (рис. 2). Вона включає три взаємопов'язані блоки: аналітичний, обліковий та управлінський. Застосування кожного із цих блоків у сукупності дозволить більш повно і глибоко систематизувати інформацію з метою підвищення ефективності організації процесу постачання та управлінських рішень у цій сфері.

У другому розділі «**Методика та організація обліку процесу постачання на пивоварних підприємствах**» розглянуто питання цінової та облікової політики щодо операцій, пов'язаних з придбанням матеріальних цінностей, організації обліку витрат із матеріального забезпечення на пивоварних підприємствах, транспортно-заготівельних та складських витрат, а також використання сучасних обліково-інформаційних систем у сфері ресурсного забезпечення.

Рис. 2. Структурно-логічна схема обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання у пивоварній галузі

Цінова політика стосується встановлення об'єктивної оцінки матеріальних ресурсів, придбаних у постачальників чи виготовлених самостійно. При її формуванні запропоновано враховувати додаткові витрати трансакційного та логістичного характеру, способи визначення собівартості матеріальних ресурсів власного виробництва (видобування води, вирощування ячменю, виготовлення солоду, дріжджів та ін.), встановити систему трансфертних цін для здійснення внутрішніх розрахунків за матеріальні цінності.

На побудову облікової політики у сфері постачання матеріальних цінностей прямий вплив має специфіка такої діяльності у пивоварних підприємств. При її формуванні необхідно вирішити ряд завдань, серед яких основними є: документальний супровід процесу постачання; достовірна оцінка матеріальних цінностей, що передані у виробництво; за необхідності розподіл витрат на постачання між виготовленими видами продукції; організація контролю за збереженням цінностей; визначення собівартості їх виготовлення власними силами; оперативний облік сировинних ресурсів у різних вимірниках (наприклад, для солоду і ячменю – за фізичною вагою та за рівнем сухих речовин). З урахуванням зазначених чинників рекомендовано сформувати типові положення «Про організацію обліку процесу постачання» для пивоварних підприємств.

Крім того, виходячи із галузевих особливостей діяльності пивоварних підприємств, організацію обліку процесу постачання запропоновано розглядати в розрізі таких позицій:

- організація роботи облікових працівників, що реєструють надходження матеріальних цінностей (бухгалтери, працівники відділу постачання, завідувачі складами та інші матеріально відповідальні особи, лаборанти тощо);
- організація обліку надходження матеріальних цінностей, розрахунків з постачальниками, забезпеченість зобов'язань перед ними, а також системи оподаткування таких операцій;
- раціональне документальне оформлення наявності матеріальних цінностей відповідної якості та розрахунків із постачальниками;
- організація приймання матеріальних цінностей та їх облік за місцями зберігання (склади, кладові, цехи тощо);
- об'єктивна оцінка матеріальних цінностей при їх надходженні із різних джерел та передачі у виробництво (при доведенні їх до стану, придатного до використання у виробничому процесі або для іншого споживання);
- організація синтетичного та аналітичного обліку надходження матеріальних цінностей в бухгалтерії (визначення системи рахунків першого, другого та третього порядків, реєстрів обліку тощо);
- організація обліку витрат на постачання.

Широка номенклатура і значна різноплановість формування витрат на постачання матеріальних цінностей вимагає більш чіткого переліку облікових номенклатур, визначення робочого плану рахунків для групування таких витрат, їх капіталізації чи списання на фінансові результати.

У зв'язку з цим запропоновано наступне групування витрат на постачання в обліку пивоварних підприємств залежно від рівнів капіталізації:

– разові витрати, що в результаті капіталізації формують первісну вартість основних засобів з наступною їх амортизацією (до них у підприємствах пивоварної галузі слід відносити витрати на розробку свердловин з видобування води);

– група витрат, що спочатку капіталізуються у складі витрат майбутніх періодів з подальшим їх віднесенням до поточних витрат пропорційно до використаних у виробництві ресурсів чи рівномірним способом (витрати на обслуговування свердловин, на утримання власних сільськогосподарських угідь, що використовуються для вирощування ячменю);

– витрати, пов'язані із забезпеченням необхідними для виробництва матеріальними цінностями, виготовленими власними силами (на виробництво солоду, що передається у подальшу переробку за трансфертною ціною, яка визначається за методом фактичних витрат);

– транспортно-заготівельні витрати, що включаються безпосередньо до вартості отриманих матеріальних цінностей;

– витрати періоду, в якому вони були здійснені та розміри яких мало залежать від асортименту та обсягів поставок, з пропозицією обліковувати їх на додатково введеному субрахунку 93.1 «Витрати на постачання» рахунку 93 «Витрати на постачання та збут» (витрати на утримання відділу постачання, складського господарства тощо).

Величина і структура понесених витрат залежить від постачальників, з якими співпрацює підприємство. Тому при веденні Журналу реєстрації договорів з постачальниками матеріальних цінностей у дисертації запропоновано включити такі додаткові графи, як назва відповідального за укладання договору структурного підрозділу (філії), найменування контрагента договору, країна, можливість продовження договору, інформація про укладання додаткової угоди, що збільшить інформативність даного реєстру.

При виконанні складських операції, таких як розвантажування транспортних засобів, приймання матеріальних цінностей, складування і зберігання, внутрішньо-складські переміщення, відбір матеріальних цінностей у місцях зберігання, комплектування та пакування, навантажування мають місце складські витрати, які необхідно обліковувати за відповідними номенклатурами у складі транспортно-заготівельних витрат. До специфічних витрат такого характеру в пивоварній галузі доцільно відносити також витрати на здійснення необхідної технологічної підготовки («дуття» поліетиленових пляшок); на створення спеціальних умов зберігання певних видів матеріальних цінностей (ячменю, солоду, дріжджів).

Врахування особливостей діяльності пивоварних підприємств та вивчення можливостей бухгалтерських програм дало підстави стверджувати, що для забезпечення роботи комплексної автоматизованої системи управління доцільно застосовувати корпоративні інформаційні системи. Серед них важливе місце відведено програмному продукту «Мелвіс», враховуючи його галузеву пристосованість до діяльності пивоварних підприємств. Водночас суттєвим недоліком є його несумісність із набором офісних програм, який можна ліквідувати з допомогою сучасних стандартних програм «1С: Бухгалтерія». Комбіноване використання зазначених програм дозволить розширити спектр функціональних можливостей, які необхідні для планування, обліку, контролю, аналізу як усієї

діяльності підприємств, так і окремих процесів. У дисертації доведено, що інтегрованість програмного продукту є особливо актуальною в обліку процесу постачання, адже для прийняття остаточного рішення про його перебіг та відображення витрат беруть участь кілька ланок та рівнів управління – бухгалтерія, складські працівники, відділи постачання і виробництва тощо.

У третьому розділі «Аналіз ефективності процесу постачання матеріальних цінностей на пивоварних підприємствах» розглянуто передумови та методику аналізу ефективності процесу постачання та проведено моделювання стратегії ресурсного забезпечення пивоварного підприємства.

Аналіз процесу постачання за видами матеріальних ресурсів – робота трудомістка і складна, оскільки пивоварні підприємства для основної діяльності використовують широкий асортимент матеріалів, запасних частин, інструментів, про що свідчать дані табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз структури матеріальних цінностей досліджуваних пивоварних підприємств у 2012 р.

№ п/п	Види матеріальних цінностей	ПрАТ «Тернопільський пивзавод «Опілля»			Філія ПАТ ПБК «Славутич» «Львівська пивоварня»			ТОВ «Микулинецький Бровар»			ТДВ «Мукачівський пивоварний завод»		
		Структура, %		Структурні зрушення, пункт.	Структура, %		Структурні зрушення, пункт.	Структура, %		Структурні зрушення, пункт.	Структура, %		Структурні зрушення, пункт.
		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.	
I	Основні матеріали, з них:	55,73	60,32	+4,59	58,70	55,42	-3,28	74,73	77,11	+2,38	83,22	85,25	+2,03
1.	вода	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.	ячмінь	1,16	0,33	-0,83	0,00	0,00	0,00	2,72	3,01	+0,29	10,36	10,57	+0,21
3.	солод	47,61	35,87	-11,74	51,91	49,24	-2,67	34,24	43,20	+8,96	53,70	57,36	+3,66
4.	хміль	3,01	12,97	+9,96	3,19	3,05	-0,14	10,23	7,42	-2,81	9,09	7,61	-1,48
5.	цукор	0,90	3,25	+2,35	1,19	1,12	-0,07	0,94	1,02	+0,08	0,00	0,00	0,00
6.	дріжджі	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,87	0,56	-0,31	0,00	0,00	0,00
7.	ферменти	1,53	0,90	-0,63	1,03	0,85	-0,18	2,71	2,71	0,00	0,05	0,06	+0,01
8.	інші	1,52	7,00	+5,48	1,38	1,16	-0,22	23,02	19,19	-3,83	10,02	9,65	-0,37
II	Допоміжні матеріали, з них:	1,63	0,28	-1,35	7,30	10,60	+3,30	3,98	5,51	+1,53	0,12	0,13	+0,01
9.	консерванти	–	–	–	–	–	–	0,11	0,13	+0,02	–	–	–
10.	фільтруючі	1,63	0,28	-1,35	3,18	3,33	+0,15	2,58	3,51	+0,93	0,12	0,13	+0,01
11.	патока мальтозна	–	–	–	2,63	5,83	+3,20	1,29	1,87	+0,58	–	–	–
12.	інші	–	–	–	1,49	1,44	-0,05	–	–	–	–	–	–
III	Тара і тарні матеріали	42,64	39,40	-3,24	34,00	33,98	-0,02	21,29	17,38	-3,91	16,66	14,62	-2,04
	Всього	100	100	0	100	100	0	100	100	0	100	100	0

Оцінюючи обґрунтованість та ефективність формування портфеля замовлень матеріальних цінностей, запропоновано встановити його узгодженість з перспективним планом виробництва готової продукції. При цьому рекомендовано акцентувати увагу на аналізі ефективності організації процесу постачання, у т. ч. й на оцінці якості управлінських рішень щодо ефективності цього процесу, з метою забезпечення господарської діяльності підприємства необхідними предметами і засобами праці при оптимальних витратах.

У ході дослідження ефективності організації процесу постачання на пивоварному підприємстві доцільно вирішувати такі блоки аналітичних завдань:

I. Аналіз інформації про постачальників та ринок необхідних матеріальних цінностей (вивчення наявності договорів на постачання матеріальних цінностей, умов та доцільності їх укладення, порядку розрахунків за ними).

II. Аналіз забезпеченості матеріальними цінностями (для визначення складу матеріальних цінностей, що надходять на пивоварне підприємство зі сторони та з власного виробництва, а також виявлення можливостей зміни їх структури, обґрунтування переваг та недоліків власного виробництва чи придбання зі сторони).

III. Аналіз складського господарства та нормативів зберігання матеріальних цінностей, під час якого слід перевірити обґрунтованість діючих норм зберігання та потреб у замовленнях, що передані для виконання постачальникам. При цьому доцільно вивчити дотримання умов зберігання хмелю, ячменю, дріжджів тощо.

IV. Моделювання стратегії ресурсного забезпечення підприємства – розробка і використання базової, динамічної або комплексної моделей (рис. 3).

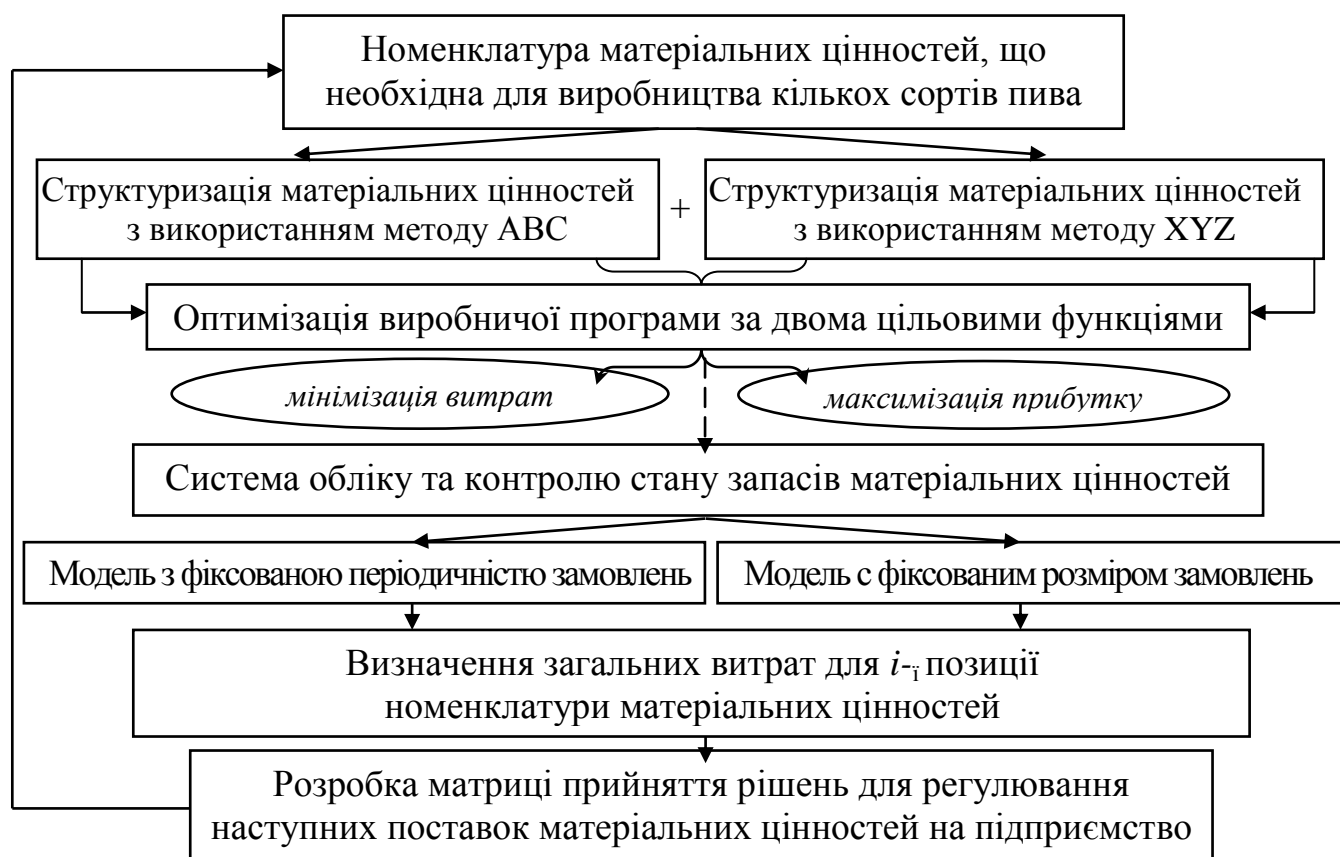

Рис. 3. Комплексна модель стратегії ресурсного забезпечення пивоварного підприємства

Розробляючи комплексну модель стратегії ресурсного забезпечення для управління матеріальними цінностями, доцільно враховувати такі аспекти. Перший стосується забезпечення підприємства необхідними матеріальними цінностями для безперервного виробництва готової продукції достатньої кількості та якості без збоїв у термінах. Другий аспект пов'язаний з витратами на підтримання певного рівня матеріальних цінностей, які вважаються страховими запасами. Саме виходячи із цих двох положень, на підприємствах пивоварної галузі запропоновано планувати потребу в матеріальних цінностях, що необхідні для виробництва, враховуючи терміни та обсяги майбутніх замовлень.

Оскільки матеріальні цінності, які зберігаються на складах пивоварних підприємств, суттєво різняться між собою з точки зору їх вартості, потенційного прибутку, обсягу можливих втрат від їх псування тощо, то й підходи до управління ними повинні бути різними. Тому автором рекомендовано здійснювати селективний вибір видів тих цінностей, на які у вартісному вираженні припадає найбільша частка у структурі собівартості за витратами на їх придбання (використовуючи ABC-аналіз) та які найрівномірніше споживаються (за допомогою XYZ-аналізу). Далі, провівши аналіз сезонності придбання окремих видів матеріальних цінностей, можна отримати динамічну модель. Оскільки до організації процесу постачання запропоновано застосовувати логістичний підхід, то при побудові комплексної моделі необхідно враховувати логістичні критерії оптимального розміру та дотримання встановленого терміну замовлення. Остаточний розрахунок показників щодо забезпечення підприємства матеріальними ресурсами коригується з врахуванням багатопродуктової номенклатури матеріальних ресурсів і можливості здійснення поставок від кількох постачальників.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі проведено теоретичне узагальнення і дано нове вирішення наукових проблем щодо вдосконалення теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій з обліку і аналізу процесу постачання матеріальних цінностей на пивоварних підприємствах з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності. Дослідження дало змогу зробити такі висновки і пропозиції, що мають наукову та практичну цінність:

1. Процес постачання – це комплекс функціональних операцій для забезпечення безперервної статутної діяльності підприємства необхідними предметами й засобами праці. Функціональними операціями, що складають основу процесу постачання, є: визначення потреби матеріальних цінностей; укладання договорів на забезпечення цієї потреби та замовлення відповідних партій; цінова політика; транспортування; зберігання; доведення матеріальних цінностей до стану, в якому їх можна використовувати у виробництві; визначення собівартості матеріальних цінностей, що передаються для подальшої переробки; здійснення розрахунків з постачальниками за отримані матеріальні цінності; обчислення витрат на здійснення процесу постачання та подальше їх списання з використанням певних рівнів капіталізації.

2. Доповнено класифікацію витрат на постачання їх групуванням з позицій мікро- і макроекономіки, економічної теорії, логістики, теорії трансакційних витрат, за їх змістом та рівнем капіталізації, що дозволило виявити спільні елементи й

відмінності у формуванні та списанні витрат на постачання, логістичних і трансакційних видатків. Найбільше подібностей у структурі зазначених витрат проявляється в останній час у процедурі вибору вигідних варіантів постачання матеріальних цінностей, виконання юридичних процедур, пов'язаних з оформленням взаємовідносин та дотриманням договірної дисципліни, що супроводжується певними витратами.

3. Побудована структурно-логічна схема обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання в пивоварній галузі складається із таких взаємопов'язаних блоків: аналітичного, облікового та управлінського. Застосування кожного із цих блоків у сукупності підвищить ефективність організації процесу постачання та прийнятих управлінських рішень у цій сфері. Особливостями пивоварної галузі щодо управління процесом постачання є сезонність заготівлі сировини та нерівномірність споживання продукції протягом року, можливість самостійного видобування води із власних свердловин, виготовлення солоду та дріжджів, а також вирощування ячменю (і як наслідок – прийняття рішень щодо їх власного виробництва чи купівлі на стороні). Крім того, використання ПЕТ-пляшок вимагає наявності на підприємстві спеціальних установок для доведення преформ (заготовок) до необхідних розмірів (або придбання готової тари). У підсумку усі понесені витрати на постачання повинні бути відображені в системі обліку на відповідних рахунках та у подальшому списані з врахуванням різних рівнів капіталізації витрат.

4. До найважливіших елементів облікової політики щодо обліку процесу постачання слід віднести: порядок визнання та оцінки витрат на постачання, в т. ч. за трансакційними та логістичними операціями; документальне оформлення та відображення в обліку витрат на постачання на всіх стадіях руху матеріальних цінностей; порядок розподілу витрат між звітними періодами і видами продукції; організацію контролю за збереженістю матеріальних цінностей сезонного характеру; способи формування витрат і калькулювання собівартості предметів власного виробництва, визначення трансфертних цін.

5. Витрати на постачання у пивоварних підприємствах доцільно групувати в обліку залежно від таких рівнів їх капіталізації:

- разові витрати, що капіталізуються – капітальні інвестиції на розробку свердловин, які в подальшому обліковуються у складі основних засобів і амортизуються);

- видатки, що включаються до витрат майбутніх періодів і обліковуються на відповідному рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а в подальшому відносяться до поточних витрат пропорційно до використаних у виробництві ресурсів чи списуються рівномірним способом (на обслуговування свердловин, на утримання власних сільськогосподарських угідь для вирощування ячменю);

- витрати, пов'язані із забезпеченням необхідними для виробництва матеріальними цінностями, виготовленими власними силами, що обліковуються у складі витрат допоміжних виробництв на рахунку 23 «Виробництво» (витрати на виробництво солоду, що передається у подальшу переробку за трансфертною ціною);

- витрати, що входять безпосередньо до вартості отриманих матеріальних цінностей та відображаються на рахунках транспортно-заготівельних витрат;

– витрати періоду, розміри яких мало залежать від асортименту та обсягів поставок, які пропонується обліковувати на додатково введеному субрахунку 93.1 «Витрати на постачання» до рахунка 93 «Витрати на постачання і збут» (витрати на утримання відділу постачання, складського господарства тощо).

6. До складу транспортно-заготівельних необхідно включати витрати на проведення вантажно-розвантажувальних робіт, виконаних власними силами підприємства, на транспортування запасів до місця їх використання власним транспортом підприємства. А до складських слід відносити витрати, які виникають при здійсненні таких операцій: розвантажування транспортних засобів, приймання матеріальних цінностей, складування і зберігання, внутрішньо-складські переміщення, відбір матеріальних цінностей із місць зберігання, комплектування та пакування, навантажування. Послідовне виконання зазначених операцій оптимізує роботу персоналу та техніки, а інформація про витрати та їх динаміку – сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень у майбутньому.

7. Комплексні інформаційні системи, які використовуються на підприємствах пивоварної галузі, повинні забезпечувати багаторівневу функціональну обробку інформації з дотриманням загальних організаційних принципів побудови обліку на підприємстві (проектування автоматизованої системи управління під специфіку підприємства, створення єдиного інформаційного простору для всіх служб управління, в т. ч. й для постачання); принципів оперативного управління підприємством (управління закупками – матеріально-технічне забезпечення); комплексної обробки інформації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з підтримкою контролюючих функцій (контроль за виконанням планів, зобов'язань, використанням ресурсів); аналітичні функції та технічні можливості інформаційних бухгалтерських програм (швидкість виконання поставлених завдань, надійний захист і збереження інформації, можливість заміни програм або оновлення версії).

8. Запропонована методика аналізу ефективності процесу постачання сприятиме вирішенню 4-ох блоків взаємопов'язаних завдань. Перший блок стосується аналізу інформації про постачальників та ринок необхідних матеріальних цінностей і визначає порядок вибору постачальника, дозволяє вивчити наявність укладених на підприємстві договорів на поставку необхідних для статутної діяльності матеріальних цінностей, умови цих поставок, порядок розрахунків за ними. При вирішенні другого блоку завдань досліджується забезпеченість підприємства необхідними матеріальними цінностями, які надходять зі сторони та від власного виробництва. При цьому вивчаються можливості зміни їх складу і структури, обґрунтовуються переваги й недоліки власного виробництва у порівнянні з надходженням зі сторони. Аналізуючи складське господарство пивоварного підприємства та нормативи зберігання матеріальних цінностей (3-й блок), перевіряють обґрунтованість вже діючих норм зберігання, а також потреб у замовленнях, що передані для виконання постачальникам. При цьому виявляються неходові, непотрібні та понаднормові матеріальні цінності з розробкою заходів щодо їх зниження. Завершальним етапом такого аналізу є моделювання стратегії ресурсного забезпечення підприємства.

9. Моделювання стратегії ресурсного забезпечення доцільно проводити з допомогою комплексу показників та факторів, спрямованих на отримання очікуваного результату – забезпечення виробництва матеріальними цінностями з мінімальними витратами та максимальною вигодою. Для вирішення цього завдання запропоновано використання базової, динамічної або комплексної моделі стратегії ресурсного забезпечення пивоварного підприємства. Базова модель ґрунтується на проведенні комбінованого ABC- та XYZ-аналізу та розробці математичної задачі з оптимізації запасів матеріальних цінностей при мінімальних витратах на їх зберігання та випуску найбільш рентабельної готової продукції, що забезпечить одержання максимального прибутку. Динамічна модель передбачає доповнення базової моделі обмеженням щодо властивого для пивоварних підприємств фактору сезонності з метою прогнозування попиту на готову продукцію у майбутньому. У комплексній моделі крім цього враховуються обмеження й вимоги логістичних концепцій, що визначають оптимальну періодичність та розмір замовлень необхідних матеріальних цінностей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит : галузевий аспект : [колективна монографія] [у 2 т.] / за ред. П. Й. Атамас. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 2. – 414 с. *Особистий внесок автора: підрозділ «Методика проведення аналізу процесу постачання пивоварних підприємств»* (С. 101–117 (0,94 д. а.).

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

2. Зарудна Н. Я. Використання облікової інформації в ході економічного аналізу процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Журнал Європейської економіки : Вид. ТНЕУ. – 2010. – Т. 9 (№ 2). – С. 232–245 (0,63 д. а.).

3. Зарудна Н. Я. Процес постачання як об'єкт обліку / Н. Я. Зарудна // Наука і економіка : Наук.-теорет. журнал Хмельницького екон. ун-ту. – 2010. – Вип. 1(17). – С.70–76 (0,55 д. а.).

4. Зарудна Н. Я. Визначення шляхів зниження витрат на матеріально-технічне забезпечення виробничих підприємств / Н. Я. Зарудна // Економічний аналіз : Зб. наук. праць кафедри екон. аналізу ТНЕУ. – 2010. – Вип. 6. – С. 240–244 (0,47 д. а.).

5. Зарудна Н. Я. Організація сучасного процесу постачання: проблеми та перспективи / Н. Я. Зарудна // Вісник ЛКА. – Львів : В-во ЛКА, 2011. – Вип. 36. – Серія «Економічна». – С. 146–150 (0,43 д. а.).

6. Зарудна Н. Я. Вітчизняний та зарубіжний досвід класифікації витрат на постачання та їх відображення в системі обліку / Н. Я. Зарудна // Економічні науки : Зб. наук. праць / Луцький нац. техн. ун-т; відп. ред. З.В. Герасимчук. – Луцьк, 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. 2. – Серія «Облік і фінанси» – С. 383–394 (0,43 д. а.).

7. Зарудна Н. Я. Сучасні вимоги до організації обліку процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Журнал Європейської економіки : Вид. ТНЕУ. – 2011. – Т. 10 (№ 4). – С. 446–457 (0,61 д. а.).

8. Зарудна Н. Я. Джерела надходження матеріальних цінностей на пивоварні підприємства та їх вплив на побудову первинного обліку / Н. Я. Зарудна // Вісник

Запоріж. нац. ун-ту : Зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 4 (16). – Серія «Економічні науки». – С. 122–131 (0,77 д. а.).

9. Зарудная Н. Я. Роль учетно-аналитической информации для принятия управленческих решений в процессе поставки на пивоваренных предприятиях / Н. Я. Зарудная // Современный научный вестник : Научн.-теорет. и практ. журнал. – 2013. – № 23(162). – Серія «Экономические науки». – С. 67–75 (0,59 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Зарудна Н. Я. Моніторинг системи постачання на виробничому підприємстві / Н. Я. Зарудна // Комплексна статистична оцінка управлінської та господарської діяльності : Зб. наук. праць, 24 травня 2006 р. – Хмельницький : Хмельн. ун-т управління та права, 2006. – С. 85–89 (0,12 д. а.).

11. Зарудна Н. Я. Інформаційне забезпечення процесу постачання / Н. Я. Зарудна, Г. В. Тесля // Проблеми економіки України : Зб. наук. праць, 28 листопада 2006 р. – Тернопіль, 2006. – С. 36–39 (0,16 д. а.) (*особ. внес. 0,11 д. а.*).

12. Зарудна Н. Я. Система стратегічного обліку та місце процесу постачання у ній / Н. Я. Зарудна // Матеріали міжн. наук.-практ. конф. [«Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України»], (Тернопіль, 21–22 листопада 2007 р.). – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – С. 197–199 (0,17 д. а.).

13. Зарудна Н. Я. Роль складського господарства в сучасних умовах / Н. Я. Зарудна // Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України: Матеріали І-ї наук. практ. конф. молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (13–14 листопада 2008 р.) / відп. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волинський нац. унів. ім. Л. Українки, 2008. – С. 250–252 (0,08 д. а.).

14. Зарудна Н. Я. Стратегічні цілі процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія і практика : Зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф., 17 грудня 2008 р. / МОН України, ТНЕУ [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ. – 2008. – С. 53–56 (0,08 д. а.).

15. Зарудна Н. Я. Необхідність відділу постачання, організаційні структури, основні завдання та функції [Електронний ресурс] / Н. Я. Зарудна // Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив : матеріали VI-ї всеукр. інтернет-конф., 20-22 листопада 2009 р. – Режим доступу : <http://intkonf.org/zarudna-nya-viddil-postachannya-organizatsiyini-strukturi-osnovni-zavdannya-ta-funktsiyi/> (0,44 д. а.).

16. Зарудна Н. Я. Сучасний процес постачання – традиційний та логістичний підхід до його організації / Н. Я. Зарудна // Зб. тез доповідей VIII-ї міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених [«Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації»], (Тернопіль, 24-25 лютого 2011 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – С. 396–397 (0,12 д. а.).

17. Зарудна Н. Я. Проблема якості постачання в обліковому вимірі / Н. Я. Зарудна // Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку : Зб. наук. праць за матеріалами V Міжн. наук.-практ. конф., 30–31 березня 2011 р. – К. : ТОВ «ДКС центр», 2011. – С. 209–212 (0,23 д. а.).

18. Зарудна Н. Я. Система інформації для стратегічного планування процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу

і контролю у контексті сучасних концепцій управління : Матеріали VI Міжн. наук.-практ. конф., 28–29 квітня 2011 р. – Львів : В-во ЛКА, 2011. – С. 171–175 (0,22 д. а.).

19. Зарудная Н. Я. Управление процессом снабжения: учетно-аналитический аспект / Н. Я. Зарудная // Учётно-аналитические инструменты прогнозирования экономической безопасности инновационного развития территорий : Материалы III Междунар. науч. конф., 26–27 ноября 2010 г. / Астрахан. гос. техн. ун-т. – Астрахань : Изд-во АГТУ, 2013. – С. 153–158 (0,43 д. а.).

20. Зарудна Н. Я. Вплив операцій з постачання на систему оподаткування підприємства / Н. Я. Зарудна // Зб. тез доп. наук.-практ. круглого столу [«Імплементация Податкового кодексу України в умовах реформування вітчизняної економіки»] (Тернопіль, 20 грудня 2011 р.). – Тернопіль : Вектор, 2011. – С. 58–60 (0,16 д. а.).

21. Зарудна Н. Я. Основні аспекти побудови обліку операцій, які пов'язані із матеріально-технічним забезпеченням підприємства / Н. Я. Зарудна // Materialy VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji [«Dynamica naukowych badan – 2012»] (Premysl, 07–15 lipca 2012 r.). – Premysl : Nauka i studia, 2012. – Str. 10–12 (Vol. 3. Ekonomichne nauki) (0,15 д. а.).

22. Зарудна Н. Я. Деякі аспекти організації обліку процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. заочної конф. [«Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку»] (Одеса, 25–27 липня 2012 р.). – Одеса : Всеукр. громадське об'єднання «Нова освіта», 2012. – С. 47–51 (0,29 д. а.).

23. Зарудна Н. Я. Проблеми організації обліку на складах пивоварних підприємств України / Н. Я. Зарудна // Наука и ее эффективность : материалы XXIV Междунар. научн.-практ. конф. по философским, филологическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам (г. Горловка, 23 августа 2012 г.). – Горловка : ФЛП Пантюх Ю.Ф., 2012. – С. 28–30 (0,20 д. а.).

24. Зарудна Н. Я. Групування та облік трансакційних витрат у сфері постачання матеріальних цінностей / Н. Я. Зарудна // Тези вист. XI Міжн. наук. конф. [«Економічні теорії як основа розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та контролю»] (Житомир, 18–20 жовтня 2012 р.). – Житомир : ЖДГУ, 2012. – С. 162–164 (0,18 д. а.).

25. Зарудна Н. Я. Підвищення якості постачання при використанні облікових інформаційних систем / Н. Я. Зарудна // Матеріали V Міжн. наук.-практ. конф. [«Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств»] (Харків, 24–25 жовтня 2012 р.). – Харків, 2012. – С. 73–74 (0,05 д. а.).

26. Зарудна Н. Я. Необхідність проведення аналізу договірних відносин із постачальниками матеріальних цінностей / Н. Я. Зарудна // Матеріали II Міжн. наук.-практ. конф. [«Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні»] (Тернопіль, 29–30 листопада 2012 р.). – Тернопіль, 2012. – С. 204–207 (0,15 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Зарудна Н. Я. Облік і аналіз процесу постачання матеріальних цінностей. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2013.

У дисертації досліджено теоретико-методичні основи обліку та аналізу процесу постачання і трансакційних операцій. Удосконалено економічну сутність визначення процесу постачання матеріальних цінностей і його трансформацію в обліковій системі. Подано інтерпретацію логістичних і трансакційних витрат та визначено їх місце у процесі постачання. Побудовано схему обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання у пивоварній галузі.

Розглянуто питання цінової та облікової політики щодо операцій, пов'язаних з придбанням матеріальних цінностей, організації обліку витрат із матеріального забезпечення на пивоварних підприємствах, транспортно-заготівельних та складських витрат, а також використання сучасних обліково-інформаційних систем у сфері ресурсного забезпечення.

Визначено передумови та методику аналізу ефективності процесу постачання для моделювання стратегії ресурсного забезпечення пивоварного підприємства.

Ключові слова: процес постачання, облік, аналіз, обліково-аналітичне забезпечення, облікова політика, витрати, інформаційні системи, модель.

АННОТАЦИЯ

Зарудная Н. Я. Учет и анализ процесса снабжения материальных ценностей. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2013.

В диссертации исследованы теоретико-методические основы учета и анализа процесса снабжения и трансакционных операций. Усовершенствовано экономическую сущность определения процесса снабжения материальных ценностей и его трансформацию в учетной системе. Предложено процесс снабжения определять как комплекс функциональных операций для обеспечения системной уставной деятельности предприятия необходимыми предметами и средствами труда, что, в отличие от существующих, предусматривает обязательное наличие функциональных операций, последовательное выполнение которых приведет к непрерывной деятельности предприятия. Дана интерпретация логистических и трансакционных расходов и определено их место в процессе снабжения. Построена схема учетно-аналитического обеспечения управления процессом снабжения в пивоваренной отрасли, включающая три блока: аналитический, учетный и управленческий. Использование каждого из них в совокупности повысит эффективность организации процесса снабжения и принятия соответствующих управленческих решений в этой сфере.

Рассмотрены вопросы ценовой и учетной политики в отношении операций, связанных с приобретением материальных ценностей, организации учета затрат по материальному обеспечению на пивоваренных предприятиях, транспортно-заготовительных и складских расходов, а также использование современных учетно-информационных систем в сфере ресурсного обеспечения. Сфера деятельности пивоваренных предприятий и специфика снабженческой деятельности на них имеют прямое влияние на построение учетной политики. При этом необходимо решить ряд задач, среди которых: документальное сопровождение процесса снабжения,

достоверная оценка и распределение издержек, возникающих при поставках со стороны и при собственном производстве необходимых материальных ценностей, их постоянный учет в натуральных и стоимостных измерителях и т. д. Предложено издержки процесса снабжения группировать следующим образом: группа разовых капитализируемых расходов; группа издержек, включающихся к расходам будущих периодов; издержки на собственное производство солода, дрожжей; транспортно-заготовительные расходы; издержки периода, в котором они были осуществлены.

Определены предпосылки и методика анализа эффективности процесса снабжения и проведено моделирование стратегии ресурсного обеспечения пивоваренного предприятия. Для изучения эффективности процесса снабжения (своевременности обеспечения материальными ценностями предприятия с минимальными издержками) необходимо решить такие блоки заданий: провести анализ информации о поставщиках, анализ обеспеченности материальными ценностями (поставленными со стороны или, как альтернативы, из собственного производства), анализ складского хозяйства. На завершающем этапе производится моделирование стратегии ресурсного обеспечения. Для этого предложено использовать ряд стратегий: базовую (с применением условий ABC- и XYZ-анализа для оптимизации количества материальных ценностей), динамическую (учитывающую фактор сезонности для прогнозирования спроса на готовую продукцию) и комплексную, которая помимо обусловленных ранее ограничений учитывает условия логистических концепции необходимой периодичности заказов и оптимальных их размеров.

Ключевые слова: процесс снабжения, учет, анализ, учетно-аналитическое обеспечение, учетная политика, расходы, информационные системы, модель.

ANNOTATION

Zarudna N. Y. Accounting and analysis of material assets supply. – Manuscript.

The thesis to obtain the scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by branches of economic activity). – Ternopil National Economic University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2013.

The thesis deals with the theoretical and methodological basis of accounting and analyzing procurement process and transaction operations. Improved economic substance defining the supply of tangible assets and its transformation into the accounting system. Posted interpretation logistics and transaction costs and define their place in the supply chain. A scheme of accounting and analytical support for managing supply in the brewing industry.

The problem of pricing and accounting policy in respect of transactions relating to the acquisition of wealth, of cost accounting of material support for breweries, transport and procurement and storage costs, and the use of modern accounting and information systems in the resources. Preconditions and methods of analyzing the effectiveness of the delivery of the strategy for resource modeling software brewery.

Key words: the process of supply, accounting, analysis, accounting and analytical support, accounting policy, expenses, information systems, model.

Підписано до друку 21.10.2013 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 1,0.
Зам. № А0022-13. Тираж 150 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Львівська, 3, м. Тернопіль, 46004
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua